

Nr 1437

av herr Svensson i Malmö m. fl.
om demokratisering av jakten.

1.

I ett land med Sveriges naturgeografiska villkor har jakten traditionellt en given plats. Den omfattas med särskilt intresse av många bland ors-befolkningen i Nord- och Mellansverige. Både ekonomiskt och som rekreativskälla betraktas den i många lokala bygder som ett inslag av betydelse i levnadsstandarden.

Samtidigt är jaktens former och organisation föremål för en allt intensivare diskussion, där olika uppfattningar bryts mot varandra. Detta har återspeglats även i riksdagen. Debatten där har dock hittills rört delfrågor. Tiden kan nu vara inne att aktualisera frågan om jaktens grundprinciper.

Avgörande är härvid jakträtten. I olika länder förekommer helt olika system för jakträtt och dess utövning. Även i Sverige har olika rättsuppfattningar brutits mot varandra. Mot synen på jakt som ett markägarprivilegium eller en frälserättighet har stått synen på jakt som en form av allmänningrätt.

Skiftesreformernas uppstyckningar av allmänningmarkerna, avsöndringen i Nord- och Mellansverige av mark till bolagen, den allmänt ökade administrativa kontrollen – allt har bidragit till att undantränga folkliga rättsuppfattningar och sedvanor. Uppfattningen av jakten som enbart utgående från markägenderätten har befästs. De markägande samhällsskikten, och speciellt de stora markägarna, hävdade därmed sin maktposition gentemot det växande flertalet egendomslösa. Svensk jaktlagstiftning bekräftar denna utveckling.

Den kritiska opinionen har dock förblivit levande. Demokratiseringskraven på en rad andra samhällsområden har ständigt vuxit. Tidpunkten är därför inne att väcka frågan om *jaktens demokratisering*.

2.

Gällande jakträtt och jaktorganisation är till sin grund djupt odemokratisk. Den reserverar all jakträtt åt markägare, oavsett om markägaren är jägare eller inte och oavsett hans kvalifikationer som jägare och jaktvårdare. Markägaren bestämmer ensam om vem som i hans ställe får utöva jakträtt. Jakträtt är i princip ett klassprivilegium.

Särskilt markant är privilegiet på bolagsmark. I bolagsdominerade bygder kan bygdens egna jägare – små markägare och icke-markägare – få sina jaktmöjligheter beskurna. Bolagsledningarna kan antingen låta

andra gå före som arrendatorer av jakträtt på sin mark eller alternativt utnyttja knappheten på jaktmark via det lokala arrendepiset.

Markäggarprivilegiet gör sig också gällande inom jaktvården och dess administration. Många i grunden riktiga åtgärder på detta område får härigenom ett snedvridet innehåll eller odemokratiska verkningar.

Så är fallet med t. ex. jaktvårdsområdena. Att bilda sådana bygger på en i och för sig riktig tanke. Det är nödvändigt bl. a. från miljöpolitisk synpunkt. Men genom markäggarprivilegiet får det fel inriktning. En odemokratisk form för inflytande knäsatts. Rösträtt har endast jakträttsinnehavare, och det ankommer på deras godtycke om arrendator skall kunna utöva rösträtten. I realiteten blir det vanliga att icke-markägare saknar rätt till medinflytande. Detta betyder att *en växande majoritet av jägare förblir utestängda från verkligt inflytande över jaktadministration och jaktvård.*

Till yttermera visso ger gällande lagstiftning extra privilegier åt stora markägare. Markägare som innehar viss del av ortens mark får också en viss vetorätt gentemot övriga markägare, t. ex. vid bildandet av jaktvårdsområde.

Markinnehavets storlek slår igenom även vid licensjakt. Att reglera avskjutningens storlek och sammansättning är i och för sig en riktig princip. Det nuvarande mänskliga samhällets mångsidiga tryck mot naturmiljön gör att man beträffande åtskilligt viltbråd inte kan lämna avskjutningen åt slumpen, inte heller åt enskildas godtycke. Men en reglerad avskjutning, som gör avskjutningen beroende av markinnehavet, är djupt stötande. Av detta skäl har den reglerade älgjakten väckt opposition. Som den konstruerats gynnar den stora markägare, bolagsadministratörer eller arrendatorer, som har råd att skaffa jakträtt på mycket stora arealer.

Kombinationen jakträtt-markäganderätt får klart odemokratiska konsekvenser för jakten. Redan nu är flertalet jägare icke markägare. Detta kommer att accentueras i framtiden. Man kan vänta att kvarvarande småbrukare blir allt färre, att egendomar sammanslås eller uppköps av bolagen. Därmed förstärks den odemokratiska strukturen. Jägarna blir mer och mer utlämnade åt ett fåtal bolags och stora markägares godtycke. Den lokala viltvården kommer mer och mer i händerna på lokala småklickar av bolagsrepresentanter och jordägare. Den kommersiella synen på jaktvård och landskapsvård kommer då med all sannolikhet att förstärkas på både miljöskyddets och den lokala ortsbefolkningens bekostnad.

Det finns endast *en* väg att undvika detta och demokratisera jakten. *Jakträtten måste skiljas från markäganderätten.*

3.

Vill man demokratisera jakten och skilja jakträtt från markägande, måste man klart inse vad detta kräver, inte minst av jägarna själva.

Att avskaffa markäggarprivilegiet kan aldrig betyda att man återgår till forna tiders "friare" jakt. En ansvarsfull miljösyn omöjliggör detta.

Jakten kan aldrig återgå till att bli den jagandes ensak. Demokratiseringen snarast ökar kraven på de lokala jägarna, och på deras kollektiva ansvar, sinsemellan och inför den övriga allmänheten.

Demokratiseringen ger förbättrade möjligheter åt den stora majoriteten av marklösa jägare och åt små markägare. Men denna större frihet i själva jakträtten skärper hehonet av att kontrollera avskjutningen på ett ekologiskt riktigt sätt. Detta måste jägarna acceptera - ansvaret är frihetens pris. En demokratiserad jakt bör därför kombineras med reglering av avskjutningen i fråga om större villebråd eller arter, mot vilka jakt bör bedrivas med återhållsamhet. De orättvisa inslagen i regleringen försvinner ju, när de stora markägarna inte längre gynnas med licenser.

Det kan heller aldrig bli fråga om att göra jakten till ett allemansnöje för var och en som kan köpa jaktvapen. Skiljer man jakträtt från markägande, kan antalet jaktintresserade tendera att öka, speciellt bland befolkningen i de större städerna. Denna utveckling måste jägarna själva öva kontroll över. Jakten har varit och är väsentligen en del av den lokala bygdbefolkningens liv. Den bör så förbli.

Det är därför de lokalt förankrade jägarna som i första hand bör besluta om vem de vill uppta i sin krets. Det finns inga skäl att i en demokratiserad jakt öppna slussarna för alla nöjesjägare från städerna. Jakten bör vara en *allmäningsrätt*. Det är inte detsamma som en *allemansrätt*.

I ett demokratiserat jaktväsen måste de ovan nämnda problemen i första hand omhändertas av jägarnas lokala självstyrelse och på deras självsvar. Alternativen är annars en centralt styrd, statlig jakt eller ett bibehållande av bolags och stora markägares privilegier.

4.

Följande regler och grundsatser kan förslagsvis gälla för en demokratiserad jakt:

1. Jakt är i princip en allmäningsrättighet. Markägande medför icke jakträtt på enskilt eller kommunalt ägd mark, ej heller på mark som ägs av statskontrollerat aktiebolag. På övrig statsägd mark behåller dock kronan jakträtten.

2. Jaktmark är all mark som icke är tomt eller odlingsmark, som icke under jakttid är föremål för kreatursdrift och som icke genom särskilda bestämmelser är skyddad från jakt.

3. Jaktmark indelas i jaktvårdsområden. Jaktvårdsområde utgörs av all jaktmark inom by (= by i nu gällande jordregistermening). Flera byars jaktmarker kan sammanläggas till jaktvårdsområde, om berörda jägare inom byarna så beslutar.

4. Jaktvårdsområde administreras av jaktvårdsförening. Jaktvårdsför-

ening är organ för jägarnas självförvaltning. Den ansvarar för jakt-, skydds- och miljölagstiftningens efterlevnad bland jägarna i området. I jaktvårdsförening äger alla med jakträtt *en* röst.

5. Jakträtt tillkommer den som uppfyller gällande kvalifikationer för ålder och skjutskicklighet och som

enligt 1938 års lag ägt jakträtt inom byns område

eller

är boende inom byns område

eller

under minst 3 år av de 6 vilka föregick den ändrade lagstiftningen arrenderat jaktmark inom området

eller

som inröstats i områdets jaktvårdsförening av en enkel majoritet på sammanträde med jaktvårdsföreningen.

6. Jaktvårdsförenings medlemmar har lika rätt till jakt inom området. Avstår någon tillfälligt eller för gott sin rätt övertas den automatiskt av de övriga med lika fördelning dem emellan.

7. Medlemmar har i princip jaktvårdsområdet som gemensam jaktmark. Vid speciella jakttillfällen står det föreningen fritt att, om så är ändamålsenligt, uppdelna marken mellan jaktlag eller enskilda jägare. Arealuppdelningen skall då icke ske efter antal jägare i jaktlagen.

8. Vid licensjakt bestäms antalet licenser för området i dess helhet. Uppdelning av antalet licenser mellan olika jaktlag sker efter antal jägare.

9. Jakträtt inom statsägd mark, som ej kontrolleras av statligt aktiebolag, tillkommer kronan. På sådan mark kan jakträtt arrenderas av jaktvårdsförening eller enskild jägare, oavsett om denne är medlem i jaktvårdsförening eller ej. Utarrenderingar handhas av länsstyrelsen. Vid utarrendering bör en skälig fördelning eftersträvas och monopoltendenser motverkas.

10. Jakten skall bedömas utifrån en naturvetenskaplig miljösyn. Kräver omsorgen om de biologiska förhållandena att jakt på viss djurart kvantitativt eller kvalitativt regleras, kan licenssystem införas av behöriga statliga myndigheter. Licenser fördelas inom varje län per jaktvårdsområde och efter områdenas jaktmarksareal. Länsstyrelsen gör fördelningen utan särskild ansökan eller kostnad för jägarna.

11. Tillsynsmyndighet för jakt och jaktvård är länsstyrelsen. Länsstyrelsen skall tillsätta jaktvårdskonsulent. Jaktvårdskonsulent skall vara underställd länsstyrelsens naturvårdsenhet. Samarbetet jägare-naturvårdare bör allmänt förstärkas.

Ett system av nu skisserad typ har många fördelar. Det skapas jämlikhet mellan jägarna. Jakträtten på all bolagsmark och kommunal mark kommer automatiskt jägarna till godo. Detta är en fördel inte bara för marklösa jägare. Även de små markägarna vinner stort. Förlorare blir endast bolagen och de verkligen stora jordägarna.

Jägarnas demokratiska självförvaltning stärks. De får ökat inflytande över jaktmarker och över vem som utövar jakt. Samtidigt kvarstår på viss kronomark möjlighet att *arrendera* jakträtt för dem som inte tillhör jaktvårdsförening.

Man slipper en centralt administrerad statsjakt. Licenssystemet blir vad det skall vara: en vårdande åtgärd, en garanti för lämplig avskjutning. Licenseerna blir ingen handelsvara, och varken markägandet eller plånboken avgör antalet licenser för jägaren.

Mot bakgrund av vad här anförts hemställer undertecknade

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning av frågan om jakt och jaktadministration,
2. att utredningen ges direktiv, som förutsätter
  - a. jakträttens skiljande från markäganderätten,
  - b. demokratisk lokalförvaltning av jakten med lika rättigheter för alla jägare,
  - c. jaktens infogande i en ekologiskt-vetenskaplig helhetssyn,
3. att de i motionen anförda övriga synpunkterna överlämnas till utredningen för beaktande.

Stockholm den 26 januari 1973

JÖRN SVENSSON (vpk)
i Malmö

BERTIL MÅBRINK (vpk)

GUSTAV LORENTZON (vpk)

ALF LÖVENBORG (vpk)